

Krise pojmovosti

Pojmovost toho typu, jakou vynalezli staří Řekové, je dnes těžce otřesena, a to proto, že byla a dosud je spjata se zpředměťňováním všeho, co je pojmově uchopeno, i když to samo nemá předmětný charakter (nebo to nemůže být na předmětnost redukováno). O skutečnou krizi jde proto, že není předem jasné, zda bude překonána, ba dokonce, zda vůbec může být překonána. Tato krize nemůže být překonána odvratem od pojmů a pojmovosti a návratem k narativitě; překonána může být jen tak, že najdeme (nebo spíš vynalezneme) jiný, nový typ pojmového myšlení. To znamená: krize pojmovosti nemůže být zažehnána ani překonána tím, že od pojmovosti upustíme, nýbrž tak, že rozpoznáme, v čem přesně je stará pojmovost nevyhovující a v čem naopak musí být zachována a snad i vylepšována a zdokonalována. Po mém soudu jde o pečlivé a zcela zřetelné odlišení dvou významů dosud užívaného termínu „předmět“ (objekt, Gegenstand apod.), nebo ještě lépe rozlišením tematizace od zpředmětnění. Už jen jazykově je slovo předmět zatíženo: jde o to, co je „hozeno před“ čili „před-meteno“; v němčině jde o to, co „stojí před“ (was uns gegenüber steht), přičemž v obou případech jde o nápodobu latinských a původně řeckých termínů (objectum, PROBLÉMA). Na rozdíl od narativity dovoluje pojmovost přesnou identifikaci intencionálního cíle; proto musí být pojmovost zachována a nikoli omezována nebo zpochybňována. Ale protože je již od řeckých počátků zatížena zpředměťňováním, tj. vytvářením předmětných myšlenkových modelů i pro skutečnosti, které mají nejen předmětnou, ale také nepředmětnou stránku, a zejména pro tzv. ryzí nepředmětnosti, musíme přijít na to, jak pojmově přesně mínit (intendovat) i ne-předměty, tj. jak pracovat s myšlenkovými modely, které nezpředměťňují to, to není předmětné. O krizi pojmovosti tedy jde v tom smyslu, že zatím není jasné, zda se nám to podaří. (Zatím nechme stranou přesvědčení některých, že to vůbec není možné; nemělo by smysl je vyvracet čistě teoreticky – taková argumentace se stane zcela zbytečnou ve chvíli, kdy se ukáže, že to možné je. Předpokládat něco takového předem je neúčelná a představuje vlastně překážku myšlenkového experimentu.)

(Písek, 040104-1.)